

TIRILISH

НУРИЯ ЧЕЛЕЕН

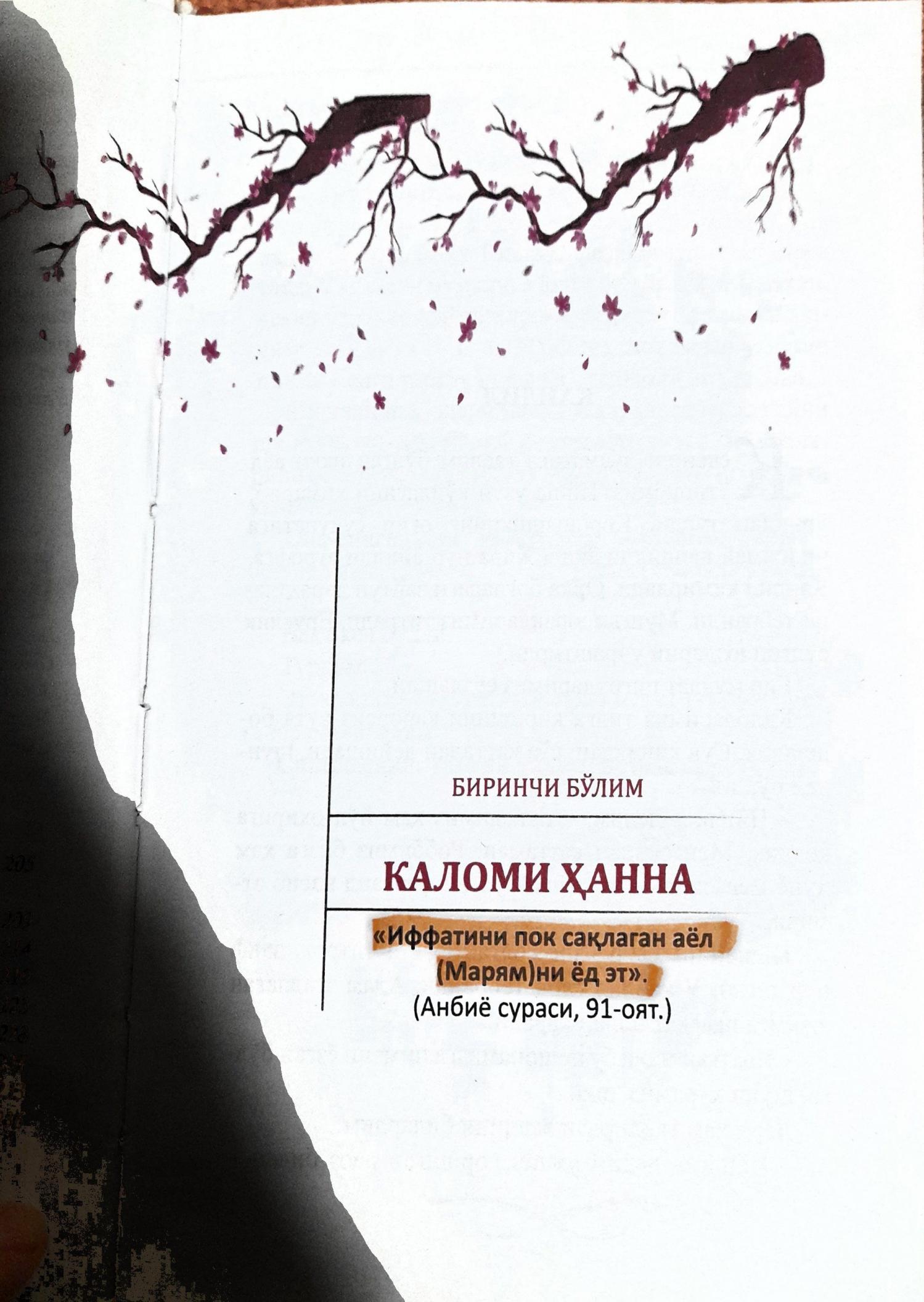
ҚАЛБ ИФФАТИ

Сен фаришталар суйған чечаксан.

Гулларнинг энг гўзалисан

ТУРК АДАБИЁТИ

БИРИНЧИ БҮЛИМ

КАЛОМИ ҲАННА

«Иффатини пок сақлаган аёл
(Марям)ни ёд эт».

(Анбиё сураси, 91-оят.)

ҚАНДИЛ

Кечанинг зулматига таслим бўлган икки аёл ўтирибмиз. Ийша узун кўйлагини ҳимариб, ўрнидан турди. Қоронғиликнинг оғир сукунатига чидолмай қандилни ёқди. Хира нур ёйилди атрофга. Қандил қимиirlади. Орқа боғчадаги зайдун дараҳтлари тебранди. Мунгли юракларимиз титради. Ёруғлик сўлғин юзларни учраштириди.

Бир муддат нигоҳларимиз сўзлашди.

Қалбларимиз тилга киришини қарорсиз кута бошлидик. Сув кичикдан, сўз каттадан дейишади, шундай бўлди.

– Ийша, – дедим, – икковимиз ҳам йўл охирига келдик. Мен сендан каттаман. Роббимиз бизга ҳам дунё меваси, охират озиғи бўлган фарзанд насиб этмади.

Ийшанинг сабр чанг солган юзига титроқ, заиф нур тегди. У қандил каби тебранди. Алам эгаллаган юзимга шафқат билан қаради:

– Яратган мана бу пешонамизга нимани ёзган бўлса, шуни қўрамиз, опа...

Дард ҳам такдирдан эканини билардим.

– Ийша, – дедим ўқинч қоришган овоз билан, –

мен болам бўлишини нима учун хоҳлайман, биласанми?

Синглим қайгу тўла кўзлари билан менга қаради.

— Умрим поёнига стиб боряпти. Дунёга видо айтиш фурсатим яқин. Роббимга армуғон этадиган бир ҳадям бўлса дейман. Киши Парвардигорига ҳар нарса тақдим қилиши мумкин. Уйини, молини, жонини ҳам, лекин баридан қийматлироғи, баридан афзали инсоннинг дилбанди бўлади. “Роббим, жонимдан узилган жонни Сенга тортиқ қилдим!” дейишни хоҳлайман.

Ийшанинг кўзлари менда экан, қарокларида айни шу истаклар дуо бўлиб йилтираётган эди. Кўзёшлирини чиқармасликка уринди ва: “Худонинг карами кенг”, деди.

Опа-сингилнинг маҳзуният юкланган, ҳоргин бокишиларимиз хира нурлар аксида такрор тўқнаш келди.

Вакт кеч бўлди.

Турдим.

Этакларида сукунатни судраб олган туннинг ичига юра бошладим.

Синглимнинг ғамгин ўйлари ортимдан эргашди.

ОНА

Тун рўмолини ўради. Тор кўчаларнинг қонғилик чўккан тош йўлларидан юрдим. Пахса уйлар худди қўлтиқлашиб олган болалардек туришарди. Танимга илиқ шабада урилди. Мушк тутатқисининг ифорлари ёқимли шабада билан руҳимгача кириб борди.

Қадамларимни тезлатдим.

Нурга кўмилган бир уй ҳар доимгидек кўнглимни ёритди.

Товушсиз ичкарига кириб бордим.

Эшикнинг очилишидан Имрон келганимни англади. Қоронғилик тарафга кўзларини пирпиратиб қаратди. Юзимни қидирди. Тупроқ уйнинг исини ичимга ютдим. Тупроқ шунақангиги ширин ҳид татардики... Гўё, она каби эди. Она ўз боласини кўксида қандай улғайтиrsa, тупроқ ҳам шундай эди. Унинг бағрида ҳамма нарса гўзаллашиб кетарди.

Тупроқ ва онани эслаб юрагим эзилди. Кундузи кўрган қушимни хотирга олдим. Жажжи қуш полапонини оғзи билан тўйдираётган эди. Қушнинг оналик туйғусидан тўлғониб кетдим. Оналикнинг шафқатли дунёсида бир гўдакни ўша митти қушчалик ҳис этол-

маслик, қалбимни тилка-пора килди. Шу она күш каби бир жигарбандим бўлсайди, уни Роббимга бажшида қилсайдим.

Ичимдаги оғир ярамга митти бир күшчанинг тумшуги тегди. Оналик туйғуларим кўзлардан яширин конади. Хаёлим кичик бир уйчада қолди. Қалб ҳасратининг совук боғчасида ўйларим күш каби канот кокди.

Рухимда ёлғиз, кенг бир ғор. Икки тоғнинг орасида акс-садо берган бир товуш ичида қолдим. Аввал бир тоғдан овоз келаётган эди:

– Она! Она!

Кейин бошқа тоғдан акс-садо берарди:

– Она! Она!

Овоз икки тоғ орасидаги тунд ёлғизлиги билан бутун туйғуларимга уриларди:

– Она! Она!

Юрагим ёнди. Бечора эдим...

Ичимда чорасизликнинг оғир куйи. Оналик – қалбимда темир кулча. Этакларимга ёпишган бир болакайнинг товушидан сесканаман ҳар доим:

– Она! Она!

Шафқатимда бир фарзанд ҳадяси: у «Она» деган сари ичимдаги гўдакни, аёллигимдаги оналикни хохлайман.

Қалбим – тил, шафқатим – қалом.

Ё Аллоҳ! Бугун нима бўлди ўзи? Ичимдаги бола ҳануз тўхтамаяпти:

– Она! Она!

Кулокларимни беркитиб олайми?! Хотирамда чукур ўрнашиб олган дилбандимнинг овозидан қочяпман. Роббимга сиғиняпман. Болам гўё этакларимдан тортқилар эди:

– Она! Она!

Ичимда бир түдак йиглаяпти. Қалбимни тирмалаяпти унинг юмук қўллари. Магарам, ҳар аёл она туғармиш. Шафқат эшигига судралиб бораман. Со-вукдан титраган йўқсил каби шафқатининг ўраб олишини кутяпман. Туйгуларимда замҳарир қиши. Совқотиб кетяпман. Инсон шафқат қилганичалик шафқатта эхтиёж сезади.

«Роббим! Ўша болани бер менга!»

Кўзимдан чикишга уринган ёшлиарни қўлимнинг орқаси билан тўхтатиб турдим. Таваккулга бош қўйдим, таслимият ҳассасига таяндим. Менга марҳамат ила қараган Имроннинг ёнига жимгина ўтиредим.

Иккаламиз ҳам ҳеч нарса демадик. Сукут сўзга чикмаган туйғуларнинг қалб товушидир. Имрон менга бокди, мен унга. Хаёл бирлигида учрашдик, қарашларнинг каломида сўзлашдик.

Имрон ғамгин эканимни тушунди, сўзсизлигимни бузди:

– Кетиш фурсатим яқинлашди, Ҳанна. Сени парвариш қилувчи, ёрдамчи бўладиган бирини қолдирмай кетяпман бу дунёдан.

Кекса Имроннинг касаллик сарғайтган юзига бокдим.

– Имрон, менинг ёрдамчим Аллоҳ. Мен боламни кўмак учун хоҳламадим. Роббимга армуғон қилмоқчиман. Бир ўғил фарзандим бўлса, уни Байтул Макдисга топшираман. Роббимга курбон қиласман.

Имрон менга бокди, мен тақдирга. Таваккул сирига боғланган кишида аввало калом йўқолади.

Сўздан тўхтадик.

Тун қоронғилик ичига тўғри ёйилиб бораркан, иккимиз ҳам ичимизга оқдик. Бизга бу ҳисларни берганинг эшигига бордик. Икки қалб бутун сабаблардан юз ўгириб, бир фарзанд учун қўл очдик.

НАЗРИ ЮРАК

Юклиман! Шу ёшимизда бир фарзанд! Имрон ҳам кекса, мен ҳам кексаман. Ҳомила – Аллоҳнинг Ҳайй исми ила юкланган илоҳий сир. Ҳомиладорлик канчалик яширилса, Худонинг сири сақланади. Бола ҳам одобли бўлади.

Сиримни сақлашим керак, токи ёмон назардан нари бўлсин. Тилга тушмасинки, иффати бутун бўлсин.

Ойлар бир-бирининг ортидан чопди.

Ҳар кун фарзанд хаёли билан шукр дуосини канда қилмадим. Ибодатларимга шуни қўшимча қилдим. Кишининг обид бўлиши, фитратида бандалик нақшланиши учун у она қорнида ибодатга ошно бўлиши зарурый эди. Мен ҳам, Имрон ҳам ибодат қилдик. Бир ўзимиз учун, бир боламиз учун.

Вақтимнинг кўп қисми Байтул Мақдисда ўтарди. Сулаймон отамнинг маъбадида Таврот, Забур ўқиб, Роббимга ҳамд айтардим.

Бир кун ўша ибодатхонада мънавий оламнинг кўркувидан титрадим. Боламни назр қилдим.

Ана шу ҳаяжон билан уйга қайтдим. Имрон ҳам

үйда эди. Ўйларимни ичимга ютдим. Жигарпорамга энг яхши исмни қўйишим керак эди. Ҳакқига дуо қиларканман, исмини ҳам айтсам бўларди.

Исмининг маъноси тақдирига дуо эди. Қалбимга ўзидан аввал исми тушганди. Неча йиллардан бери дилимда сақладим бу исмни.

Унга берар армуғоним.

Шафқат булоғим.

Адаб гулим.

Назри юрагим.

Охират чөчагим.

Кўп ибодат қилувчи:

«Марям...»

***

Кунларимни боламнинг хаёли ила ўтказардим.
Вужудимда гўдак борлиги ошкор бўла бошлади.

Кўшнилар бир-бирларига шивирлашди. Эл оғзида гап турмади. Ғийбат шундай нарса. Сув устидаги ёғдан ҳам тез ёйилади. Қалбга бекорчи гап тушмасин, чунки у хаддидан ошиб, бори ҳисларни ошкор қила-ди. Ғийбат тухматнинг калитидир.

Бир-бирига гап беришмади. Хотинлар гапирди, эркаклар ҳам қўшилди. Бутун шаҳар оғзини очди. Мен индамадим, Имрон ҳам индамади.

– Вой, қариган кимса болали бўладими?

– Бунда нимадир бор!

– Қиролга хабар берайлик, чорасини кўрсин.

– Балки қорнида илон бордир?

– Шунақаси ҳам бўладими?! Яқинда келадиган
Масих Пайғамбардир у!

– Ҳа, ўша. Ҳанна билан Имрондан бошқа кимдан
бўлиши мумкин?!

– Масих бир бокирадан туғилади!

- Тұғри, Масих отасиз бўлади.
- Кекса кампир ва чолдан бола туғиладими? Бир кун уйқусида ичига илон киргандир, қорнида каттай-гандир.
- Шоҳга хабар беришимиз зарур.
- Жон қўшнимизнинг фойдаси учун гапиряпмиз.
- Сўз қозони қайнагандан-қайнади. Имрон ҳам, мен ҳам билардик, инсон нафсига қараб тил югуртиради. Иккаламиз ҳам лаб қимирлатмадик. Оғзимизга қулф солиб, қалб майдонида сўзлашдик. Дуо билан, ибодат билан, шукр ва зикр билан фарзандимиз Марямнинг дунёга келишини кутдик.

ЖАВҲАРИ АМАЛ

Кунлар бирин-кетин ўтаркан, ойлар эриб борди. Ўтган ҳар кун боламни менга яқинлаштирас эди. Фарзандимнинг ҳеч бир онини зое бўлишини хоҳламайман. Унинг ҳаёти туғилиши билан эмас, борлиги маълум бўлган соатдан бошланган. Бир маъсум қалбнинг қалити тўққиз ой онага топширилган эди. Она ё маънавияти билан у эшикни очиб, тўққиз ойлик сайру сулукни амалга оширади, ё қулфга қўл ҳам урмай, тўққиз ой гуноҳларга тайёрлади. Бу даврнинг асосида бир нарса бор эди:

Ният...

Ният тилсим эди, туйғуларнинг «басмаласи» эди. Тупроқни олмос қилган жило эди. Инсон амалининг кимёси эди. Амалнинг жавҳари эди.

Онанинг нияти – боланинг маънавий ҳаёти учун аталган дуо бўлди. Фарзандим менинг туйғуларими ни ўрганияпти, дея ҳисларимни том дунёвийликдан уздим. Кўз қувончим ғафлатни ўрганишини истамадим. Ҳар онимни Роббимнинг тадаббури ва зикри ила ўтказдим. Болам учун ниятимни Аллоҳга арз этдим:

Эй Роббим! Албатта, мен қорнимдагини йўзинг-
санхис назр қилдим. Бас, мендан қабул эт. Албатта,

Сенинг Ўзинг эшитувчи, билувчи Зотсан.¹

Кунлар ўтаркан, ичим ичимга сигмасди. Ҳаяжоним тошиб борарди. Эди сиримни Имронга айтишим керак эди.

— Имрон, — дедим, — биласанми, фарзандимизни Байтул Макдисга назр килдим.

Менинг бу хаяжоним олдида Имрон ўзини йўқотмади. Сабр билан жим турди. Сукунати ҳар доим унга нисбатан хис килган хурматимни оширади. Эркак киши улутворлик кўйлагининг устидан ҳалимлик тўнини кийса ва ғазабини сабр-ла ютиб, аёлига шафқат билан муомала қилса, юксаларди. Шунда аёл эрига эхтиром кўрсатарди. Аёл одобни эридан ўрганаарди. Эр ўз аёлига канчалик шафқатли бўлса, аёл ҳам шунчалик одобли бўларди.

Адабнинг асли ақлни қурбон қилиш, деган сирда яширин. Эр аёлга эътиroz нуқтасини қолдирмаса, аёл ҳам ақлинни қурбон қилиб, адаб сирини қўлга киритган бўларди. Имроннинг мактабида шафқат кўрдим, одоб ўргандим. Имроннинг марҳамати юрагимга назокат солди. Мен ҳам унинг хурматини ҳамиша баланд тутдим.

Имроннинг бу холати олдида хижолат бўлдим. Уятли кўзларим билан унга қарадим. Хато қилган бола каби бўйнимни буқдим.

Имрон сабр ва марҳамат назари ила қаради.

— Ҳанна, нега шошиляпсан? Қиз фарзанд туғилса-чи?

Жавоб бермадим. Мен ҳам билардим қиз болалар Байтул Макдисга назр қилинмаслигини. Иброҳим пайғамбар ҳам тирноққа зор эди. У ҳам жигарпорасини Аллоҳга атамоқчи эди. Ўша оила ҳам биз кек-салик пайтида фарзандли бўлди. Мен ўғил фарзанд

¹Оли Имрон сураси, 35-оят

кутаёттандим, мен ҳам уни натр килмөгчийдим. Уни дунёта қурбон қилишни хожламас эзим. Имронинг сабрли назари севги ила устимга кўиди.

Унга ҳурмат билан карядим. Иносин рухидаги олийлик ташқарида шундай ако этадими? Имрон нурнинг жилваси бўлиб руҳимга кирди. Роббим тўза аёлни қандай ҳам мутаносиб яратган! Биз аёллардаги шошқалоқликка қарши эркаклардаги сошуккошлик...

Имрон ҳакли эди. Жавоб бермадим, юрагимга кочдим. Боламга бордим. У илк гурбатига менинг ичимда тушган эди. Руҳлар оламидаи дунё гурбатига инганди. Боланинг гурбатини якийнга айлантириш онанинг қўлида эди. Ичимда ҳаяжон, қалбимда зикр, болам билан ибодат ва тасбех бошладим. Йўли узун, фурсати оз эди. Фарзандимнинг тўққиз ойи зое бўл маслиги керак эди.

Кўксимда тўққиз ойлик узлатда эди Маръомм. Иккимиз Аллоҳ таоло ҳузурига бир бўлиб йўналдик. Иккимиз зикрни баробар бошладик:

– Ё Аллоҳ! Ё Раҳмон!

Ё Ҳаннан! Ё Маннон!

Ё Дайён! Ё Султон!

B

ковутиш
билин ў

Имр

– Ҳ

фарзан

Ичи

моли у

ҳам жи

эди. Бу

Им

эди. Ҳ

ди.

Но

каби

дан. У

мальб

ёккан

Истал

Зо

бор э

ФИРОҚ

Вақт дарёси оқиб боряпти...
Бешинчи ой ҳам ўтди. Болам олтинчи ойига
қовушди. Отаси билан бирга кунларни дуо ва зикрлар
билан ўтказаётган эдик.

Имрон хаста эди. Бир кун анча сўлғинлашди.
– Ҳанна, – деди, – кўзим очиқ кетмайди, сени ва
фарзандимизни Аллоҳга омонат қилдим.

Ичимга изтироб сизди. Юрагимга айрилиқ ша-
моли урилди. Сарғайдим. Видо жумласи иккимизни
ҳам жимликка маҳкум қилди. Имрон аҳли қалб инсон
эди. Бу тарафдаги йўли битгандек кўринди.

Имрон Аллоҳга олиб борувчи йўлда йўлдошим
эди. Ҳаёлим Носиродан келган кунларимизга бурил-
ди.

Носиро кичик бир шаҳарча эди. Имрон ҳам мен
каби Сулаймон ва Довуд пайғамбарларнинг насаби-
дан. У ибодат аҳлидан эди. Бир кун тушида Сулаймон
маъбадида хизматда бўлганини, мушк идишларини
ёққанини кўриб, Қуддусга бориш иштиёқига тушди.
Истагини менга айтди. Шу заҳоти қабул этдим.

Зотан, у ерда синглим Ийша ва унинг эри Закариё
бор эди.

Носиродан айрилдик.

Имронга яна бир карадим. Қааркан, бобоси Довудни эсладим. У рухидан окиб келган зикр ила Аллохга тасбех айтарди. Забур ўқирди. Забурни тиловат килганида одамлар унинг бобоси Довуддан таъсирлангандек таъсирланар эдилар.

Яхудийларнинг кироли буюк кутқарувчи Масих пайғамбарнинг келиш вақти яқинлашганини Тавротдан ўқиркан, Имроннинг юзи бошқача ёришиб кетарди. Қора кўзларида нур янада ойдинлашарди.

— Ҳанна, биласанми, — дея сўз бошлиб, хаяжон ичра давом этарди, — Масих пайғамбар Аллоҳнинг буюк мўъжизасидир. У бокира бир аёлдан туғилади.

Имрон Масих пайғамбарнинг маънавий оламига қадам қўяркан, мен бокира онадан отасиз дунёга келадиган фарзандни ва ёш, маъсум қизни ўйлардим.

Эски кунларга тутилган назарим Имроннинг устига тушди. Шошма, Масих ва унинг бокира онасидан сўз очсан, Имрон яна аввалгидек хаяжонланар, кора кўзларида сирли нурлар такрор порлармикин?! Тинглашга ҳам мажоли қолмаган Имронни чарчатгим келмади.

У ўша тун сахар пайти Ҳаққа юрди. Фонийлик хирқасини ечиб, бако кўйлагини кийди. Айрилик шамолини бағримга солди. Тупрокка кузнинг бир япроғи каби тушди. Фарзандини кўролмади. Дуосида баробар турган боламизни баробар қучоғимизга ололмадик.

Чўлда адашган ёлғиз йўлчига ўхшаб қолдим.

Рухим фонийликнинг изтиробидан титради, болам фонийликда дили сиёҳ бўлди. Ичимга ғарибликнинг маҳзунлиги чўкди, боламнинг қалби маҳзунликни таниди. Юрагимга кимсасизлик инди, болам кимсасизликни ўрганди. Ўлган фақат умр йўлдоши

эмас, бир ота ҳам эди. Икки азобни бир онда яшадим.

Охирагат гүнчам синовини она қорнида бошлади. Илк бошда ҳасратни ўрганди. Энди у ҳен қачон «Ота!» деёлмасди. Ким билади бунинг қандай хикматлари бор?

Сабр қилишим зарур эдики, фарзандим сабрли бўлсин. Бандалик учун аввало сабрга эга бўлиши керак. У қурбон эди, ҳар они қурби он (Унга якийн) бўлиши керак эди. Боламнинг яқийнликлари она қорнида бошланди.

У энди етим эди.

Етим – кимсасиз дегани.

Етим – суюнчи йўқ, эгасиз дегани.

Етим – Аллоҳнинг ҳеч кимга бермагани эди.